

Bibelfortellinger i barnehagen

En komparativ casestudie

Edel Johanne Myraunet

Kandidatnummer: 4010

**Bacheloroppgave – Arbeid med barn i et internasjonalt perspektiv
BHBAC3920**

Trondheim, mai 2019

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

INNHOLDSFORTEGNELSE

Innledning	s. 3
Problemstillingen	s. 4
Teori	s. 5
Kristendom i Eswatini og i Norge	s. 5
Fortelling	s. 6
Bibelfortelling	s. 6
Pedagogiske virkemidler	s. 7
Verdier	s. 9
Utvidet kristen formålsparagraf	s. 10
Forkynning og formidling	s. 10
Metode	s. 12
Valg av metode	s. 12
Datainnsamlingsmetoder	s. 12
Beskrivelse av utvalget	s. 14
Analysearbeid	s. 15
Metodekritikk	s. 16
Etikk	s. 17
Funn	s. 18
Eswatini	s. 18
Norge	s. 19
Drøfting	s. 22
Samfunnsforskjeller	s. 22
Bibelfortellingene	s. 22
Pedagogiske virkemidler	s. 23
Forkynning og formidling	s. 25
Verdier	s. 26
Utpøving	s. 27
Oppsummering og avslutning	s. 29
Oppsummering	s. 29
Utfordringer	s. 30
Avslutning	s. 30
Referanser	s. 31
Vedlegg	s. 33

INNLEDNING

Fortellinger er noe som har levd så lenge mennesker har levd. Vi forteller og blir fortalt hele tiden, både med ord og med kroppsspråk. Kristendommen og fortellinger fra Bibelen har og har hatt stor betydning for Norge, vår kultur og våre tradisjoner.

Høstsemesteret 2018 var jeg på en tre måneder lang utveksling til Eswatini, et lite land som grenser til Mosambik og Sør-Afrika sørøst i Afrika. Der hadde jeg praksis i en førskoleklasse i fem uker, og deretter gjennomførte jeg en casestudie i en annen klasse i førskolen. Da undersøkte jeg kort fortalt hvordan kristendommen synliggjøres i det pedagogiske arbeidet i førskolen. Da fokuserte jeg blant annet på de daglige morgensamlingene og bibelfortellingene som ble gjennomført i førskolen.

På bakgrunn av casestudien min fra Eswatini, har jeg valgt å gå i samme retning i bacheloroppgaven min. Jeg har valgt å bruke data jeg samlet inn i Eswatini, samtidig som jeg også har samlet inn data i en kristen barnehage i Norge. Fra min casestudie så jeg at bibelfortellingene var noe som interesserte meg spesielt, og derfor har jeg valgt å ha mitt fokus på bibelfortellinger også i denne avhandlingen.

Da jeg var i Eswatini fikk jeg flere ganger spørsmål fra folk jeg traff om hvorfor jeg kom helt fra Norge for å lære hvordan de driver førskole i Eswatini. Man skulle kanskje tro at vi i Norge er ganske gode på det meste, og at etter et opphold i Afrika vil man sitte igjen med opplevelser av hvordan man ikke vil drive en barnehage i Norge. Tvert imot ble jeg positivt overrasket, og lærte mye under mitt opphold i Eswatini. Noe av det jeg særlig ønsker å ta med meg videre er lærernes formidlingsevne, da særlig med tanke på bibelfortellinger. Dette har altså spilt en stor rolle i mitt valg av tema for bacheloroppgaven.

Samtidig som dette er et tema som interesserer meg, er det viktig å se på hvilken betydning min studie kan ha for andre. I Barnehageloven §1 (2006) står det blant annet at barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon. Mange, både folk som anser seg selv som kristne og folk som ikke anser seg selv som kristne, vil si at bibelfortellinger er noe de husker som gode minner fra barndommen. Kristendommen har hatt stor betydning for Norge, og mange av verdiene og tradisjonene vi har kommer fra kristendommen. Man kan dermed si at det å fortelle bibelfortellinger i barnehagen vil være en viktig del av å føre den norske kulturarven videre.

Sagberg (2012, s. 66) sier at fortellinger og bruken av dem, er de viktigste kildene til verdier, ved siden av konkrete, menneskelige forbilder innenfor de ulike religionene og livssynene. «Fortellinger knytter forbindelsen til andre mennesker og andre tider. De gir muligheter til å forstå seg selv gjennom de figurene som det går an å identifisere seg med» (Sagberg, 2012, s. 66). Det å være bevisst på hvilke fortellinger man bruker i barnehagen og hva man formidler til barna, vil derfor være viktig å ha kunnskap om, da fortellinger er noe som blant annet er med på å forme verdier, holdninger og selvbevissthet.

Problemstillingen

Hvordan blir bibelfortellinger brukt i en kristen førskole i Eswatini og i en kristen barnehage i Norge?

Grunnen til at jeg i problemstillingen har valgt å ta med at både førskolen og barnehagen jeg har vært i er kristen, er fordi jeg mener at det har betydning for hvordan bibelfortellinger blir brukt og også hvilke forventninger for eksempel foreldre har når de sender barna til en kristen førskole/barnehage. Det vil også ha betydning for hvilke forventninger du som leser har når du går inn i denne oppgaven, da oppgaven åpenbart ville hatt et annet utgangspunkt om jeg hadde gjort undersøkelsene mine i en ikke-kristen førskole og barnehage.

Du vil i det kommende kunne lese om hvilken teori som har dannet grunnlaget for oppgaven min, hvilke metoder jeg har benyttet meg av til datainnsamlingen, hvilke funn jeg har fått og drøfting av funnene mine. Jeg har valgt å bruke gjennomgående overskrifter i både teoridelen, funndelen og drøftingsdelen slik at det skal bli oversiktlig for deg som leser. Jeg har blant annet valgt å rette mitt fokus mot pedagogiske virkemidler i formidlingen av bibelfortellinger, begrepene forkynning og formidling og verdier.

TEORI

Kristendom i Eswatini og i Norge

Eswatini er et eneveldig monarki og har et areal på 17 364 km² og omtrent 1,2 millioner innbyggere («Eswatini», u.å.). Religion står sterkt i Eswatini, og kristendommen anses som den dominerende religionen i landet, der 88% av landets befolkning anser seg som kristne, og blant disse anslås det at det blant annet er 40% sionister («Religion in Eswatini», u.å.). Samtidig som store deler av befolkningen anser seg som kristne, finnes det også i Eswatini ulike retninger innenfor kristendommen, og mange blander også kristendommen med annen tro, som for eksempel det afrikanske verdensbildet *ubuntu*. Ubuntu stammer fra Sør-Afrika, og ordet ubuntu kan oversettes til «Jeg eksisterer fordi du eksisterer» (Bergersen, 2017, s. 119). Verdensbildet ubuntu handler kort fortalt om at man lever et fullverdig og meningsfylt liv i samhandling med andre. Tilbedelse av forfedre, hekseri og trolldom står sterkt i dette verdensbildet, og mange mennesker i Afrika, også i Eswatini, går til såkalte heksedoktorer for å bli helbredet dersom de sliter med noe (Bergersen, 2017).

I og med at omtrent hele landets befolkning tilhører en religion, og hvor de fleste tilhører en kristen trosretning, er religion en offentlig sak i Eswatini. De aller fleste går i kirka på søndager, og det blir nærmest sett på som en skam dersom man ikke går i kirka. Det å få spørsmål om man er kristen er også et helt vanlig spørsmål å få, og dersom man svarer nei på det spørsmålet vil man få spørsmål om hvorfor man ikke er kristen. I Norge derimot, er religion noe man gjerne ikke snakker så mye om, særlig i offentlige sammenhenger, og hvilken religion man tilhører, eller om man i det hele tatt tilhører en religion, blir sett på som en privat sak.

Mange av fridagene og feriene vi har, har direkte tilknytning til kristendommen. Flagget heises på helligdager som vi har som følge av kristendommen. Skoler og barnehager besøker kirken i forbindelse med jul og påske. Om Norge er et kristent land, kan diskuteres. Den norske kirke var statskirke i Norge fram til 2012 («Religion i Norge», u.å.), og i og med at Den norske kirke var statskirke, ble også landet sett på som et kristent land. I 2017 var 71% av den norske befolkningen medlemmer i Den norske kirke, mens 50% av befolkningen over 16 år oppgir at de tilhører en religion eller trosretning («Religion», u.å.). Samtidig som andelen av befolkningen som har en eller annen form for tilknytning til kristendommen eller annen religion er forholdsvis stor, anslås det at kun 10% av befolkningen går til gudstjeneste eller andre kristelige møter en gang i måneden eller oftere («Religion i Norge», u.å.).

Ifølge Salole (2018, s. 93) har religion sterk sammenheng med verdenssyn på samfunnsnivå, og religion og tro har vært og er styrende for lovverket i mange land og samfunn. Selv om Norge i stor grad har vært preget av kristendommen gjennom historien, er det likevel mange som ser på Norge i dag som et ikke-religiøst land. «Norge er i dag et sekulært land, med et underliggende prinsipp om at samfunnet skal fungere etter ikke-kirkelige og ikke-religiøse dogmer. Man har med andre ord skilt troen fra lovverket» (Salole, 2018, s. 93). Videre påpeker Salole at kulturen vår fortsatt henger sammen med kristne verdier ved at vi blant annet feirer jul og påske, som er kristne høytider.

Fortelling

Ifølge Breidlid & Nicolaisen (2011) er en fortelling en historie med begynnelse, høydepunkt og avslutning. Samtidig kommer det frem at en fortelling er mye mer enn en historie:

Fortelling er livstolkning, livsform, «livet selv», kommunikasjon, en uttrykksform for kulturen, en tilstand religionene lever i – og selvfølgelig – fortelling er spennende og fascinerende historier. (...). Fortelling er selvsagt også praksis, nemlig det å fortelle. Som praksis kan fortelling være mange forskjellige aktiviteter. Fortellinger kan formidles muntlig av en forteller. Mange husker lærere og besteforeldre som var gode fortellere. I dagliglivet forteller vi hele tiden – om noe vi opplevde på vei til skolen, om hvordan vi hadde det i ferien, om noe fantastisk barnet vårt gjorde i går. Dans og drama kan fortelle. Bilder og skulpturer kan fortelle. Bøker og musikk kan fortelle. Filmsnutter på YouTube kan fortelle. (Breidlid & Nicolaisen, 2011, s. 20).

Ifølge Høigård (2013) kan ordet fortelling ha to betydninger. Vi kan snakke om teksttypen fortelling og vi kan snakke om det å fortelle som en språkhandling. Vi kan med andre ord si at vi er omgitt av fortellinger i hverdagen. Både hjemme, på jobb, på skole, i barnehage, på butikken og på fritiden.

Sødal (2018) sier at «en fortelling enten skaper en fiktiv virkelighet, eller gjengir faktiske hendelser som har et hendelsesforløp eller en handlingsgang» (s. 222). Videre går Sødal inn på fortellingenes oppbygging med innledning, komplikasjonsfase, klimaks og løsningsfase.

Bibelfortelling

Siden fortellingsuniverset er uendelig stort, har jeg valgt å ha mitt fokus på bibelfortellinger. Det hevdes at Bibelen er verdens mest solgte, og stjalne, bok. Hele Bibelen er oversatt til mer enn 450 ulike språk, mens deler av Bibelen er oversatt til omtrent 2500 språk (Alnes, 2010). I

tillegg til at Bibelen er oversatt til såpass mange ulike språk, finnes det også flere ulike oversettelser innenfor de ulike språkene, noe som igjen skaper ulike tolkninger av grunnteksten.

En bibelfortelling er mer enn bare én fortelling (Breidlid & Nicolaisen, 2011). Bibelen kan omtales som en helhetlig fortelling, som starter med skapelsen i 1. Mosebok i Det gamle testamente og avsluttes med beskrivelser av endetiden i Johannes Åpenbaring i Det nye testamente.

Samtidig kan vi si at Bibelen består av mange fortellinger, som også kan deles inn i ulike kategorier. Breidlid & Nicolaisen (2011) snakker blant annet om *Jesusfortellingen* og *lignelsesfortellinger*. Jesusfortellingen handler kort fortalt om Jesu liv fra han ble født til hans død og oppstandelse, og blir fortalt i de fire evangeliene i Det nye testamente (Ramsfjell, 2011). De fire evangeliene er skrevet av fire ulike personer, og inneholder både likheter og ulikheter. Man kan si at Jesusfortellingen er grunnlaget for kirkens liv og forkynnelse (Breidlid & Nicolaisen, 2011, s. 184). Lignelsesfortellingene er bildefortellinger Jesus fortalte for å understreke et etisk eller dogmatisk poeng (s. 185). Jesus svarte ofte med slike fortellinger når folk stilte han spørsmål. Lignelsesfortellingene finner man også i de fire evangeliene.

Sødal (2018) snakker også om at Bibelen inneholder mange ulike fortellinger. Sødal snakker da først og fremst om gjenfortellinger, altså fortellinger om hendelser som har skjedd, og diktete fortellinger, som kan være for eksempel Jesu lignelser.

Pedagogiske virkemidler

Når vi formidler fortellinger i barnehagen, bruker vi gjerne ulike pedagogiske virkemidler for å få frem et bestemt budskap eller for å fange barnas oppmerksomhet. Et slikt virkemiddel kan være å stille spørsmål underveis.

Når voksne stiller spørsmål for å få del i hele historien, bygger de et stillas omkring barnets fortelling. Etter hvert har barnet lært hva slags type opplysninger den voksne pleier å spørre etter (hvem, hvor, når), og det blir i økende grad i stand til å flette opplysningene inn i fortellingen uten at den voksne trenger å spørre så mye. (Høigård, 2013, s. 180).

Man kan altså si at ved å stille spørsmål til barna underveis i fortellingen, vil barna bli mer oppmerksomme og bevisst på å få med seg de ulike opplysningene i fortellingen, og barna vil også dermed få større kunnskap til fortellingen.

Et annet virkemiddel som kan brukes i formidlingen av fortellinger er dramatisering. Enten at den voksne bruker innlevelse og dramatiserer fortellingen selv, eller at den voksne tildeler barna ulike roller for så å dramatisere fortellingen sammen med barna. Ifølge Sæbø (2010) er dramatiseringen, eller spillet, et «symbol for noe vi opplever det er viktig å utforske og å fortelle noe om» (s. 21). Videre sier Sæbø at «I drama arbeider vi med spill og strukturering av spill, som innebærer en aktiv identifisering med tenkte figurer og/eller situasjoner. Det er en estetisk erkjennelsesform hvor følelser og intellekt er refleksjonsmidler, og kropp og stemme er uttrykksmidler» (Sæbø, 2010, s. 21).

I Sødal (2018, s. 225-226) kan vi finne en innføring i muntlig fortellerkunst. Den danske retorikeren og forfatteren Edith Aller har laget en instruktiv liste med ulike ting man bør tenke over i planleggingen av en fortelling. Jeg skal ikke gå så nærme inn på alle disse stadiene, men det var noe jeg fant interessant og som kan knyttes opp mot virkemidler i formidlingen av bibelfortellinger. Under et av punktene, «Legg «kjøtt» på skjelettet du har i fortellerplanen», beskriver Sødal at man bør se, føle og høre det som skjer i fortellingen, og at man bør tenke over hvilke ord man bruker. Avslutningsvis sier Sødal under dette punktet at «Navn og sitater bør gjengis korrekt, og sentrale replikker kan godt fremheves ved å gjenta de flere ganger» (Sødal, 2018, s. 225). Her kan man se på gjentakelse som et virkemiddel, ved at man fremhever viktige aspekter ved fortellingen.

Et annet virkemiddel som kan brukes i formidlingen av fortellinger er dialog. Barn er nysgjerrige og spør ofte, og dette må vi som jobber i barnehage anerkjenne. Særlig når man bruker bibelfortellinger i barnehagen, kan det tenkes at det dukker opp spørsmål fra barna. Sødal (2018, s. 142) sier at «Barnas førforståelse kan være en ressurs som de voksne i barnehagen kan bygge videre på når de formidler, og barnas refleksjoner og erfaringer kan danne utgangspunkt for dialog og videre læring». I en kristen barnehage eller førskole, der alle eller mange av barna kommer fra kristne familier, er det naturlig at en del av barna sitter inne med en del kunnskap fra bibelfortellinger fra før:

Når det er barn fra aktive kristne hjem i barnegruppa, og hvis barna er med på trosopplæringstilbud, annet kristent barnearbeid og kristne samlinger av forskjellige slag, er det sannsynlig at de har fått flere kristne stimuli enn andre og stiller flere spørsmål i barnehagen. (Sødal, 2018, s. 191).

Det at noen av barna sitter inne med en førforståelse, kan være med på å danne et godt grunnlag for dialog og undringssamtaler både før, underveis og etter formidling av

bibelfortellinger. Samtidig vil de voksne og de andre barnas holdninger kunne påvirke barnas lyst til å stille spørsmål, da barna lett fanger opp signaler om at de voksne og de andre barna ikke ønsker å snakke om livsspørsmål (Sødal, 2018).

Verdier

Breidlid & Nicolaisen (2011) sier om Jesusfortellingen at «Den har også blitt en mønsterfortelling innenfor kristne kulturer og har derfor påvirket holdninger, verdier og ulike kulturelle ytringer» (s. 184). Begrepet verdier er sammensatt, og gjerne ikke så enkelt å forstå og forklare. Sagberg (2012) sier at verdier er noe som må beskrives i handlinger og holdninger, og at «Verdier merkes i de valg vi foretar, i måten vi fremtrer på, og i hvordan vi begrunner hva som er godt og ondt, rett og galt» (s. 15). Videre forklarer Sagberg at man kan tenke at verdier er usynlige briller vi har på oss, altså at verdiene våre preger hvordan vi ser på verden.

Bergersen (2017, s. 17) forklarer definerer begrepet verdier som «en klar holdning eller oppfatning vi har av hvordan noe bør være på et bestemt område». Videre sier hun at «Verdier bygger på vårt verdensbilde, og blir ofte dannet ut fra holdningene våre knyttet til politiske, religiøse og filosofiske spørsmål». Videre hevder Bergersen at «Verdier er det som er bra for individets eksistens, og som gjør livet bedre og rikere» (Bergersen, 2017, s. 18). Man kan med andre ord si at verdier er viktige for å forstå hvorfor mennesker gjør som de gjør, og også de valgene en selv tar i livet.

Også barnehageloven snakker om verdier, og hvilke verdier barnehagen skal bygge på:

Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene. (Barnehageloven §1, 2006).

Videre i barnehageloven, i §1a åpnes det opp for at private barnehager kan fastsette særlige bestemmelser om tros- eller livssynsformål. Dette betyr blant annet at barnehager med utvidet kristen formålsparagraf er frie til å synliggjøre kristendommen på en mer tydelig måte enn for eksempel en kommunal barnehage.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017, s. 7) snakker også mye om verdier. «Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen».

Utvidet kristen formålsparagraf

Barnehageloven § 1a åpner opp for at private barnehager med utvidet kristen formålsparagraf har mulighet til å drive en mer forkynnende praksis enn formidlende. En formålsparagraf slår fast hva som er grunnlaget for og hensikten med barnehagen, og gir retninger for hvordan andre styringsdokumenter som for eksempel rammeplanen skal forstås (Sødal, 2018, s. 24). Samtidig som private barnehager har mulighet til å ha et kristent formål, finnes det ingen retningslinjer for hvordan det kristne verdigrunnlaget bør praktiseres i disse barnehagene (Sødal, 2018, s. 29), og det vil derfor være opp til hver enkelt barnehage/organisasjon å bestemme hvordan man vil la det kristne formålet komme til syne. Det at man ikke finner noen konkrete retningslinjer for hvordan det kristne verdigrunnlaget bør praktiseres, kan også føre til uenigheter i om en kristen barnehage har lov til å forkynne i barnehagen, eller om de fortsatt må forholde seg til kun formidling.

Forkynning og formidling

I norske barnehager i dag legges det vekt på at man skal formidle og ikke forkynne. Begrepene formidling og forkynning kan for noen være diffuse og kan lett forstås på ulike måter. I tillegg til at det handler om hvilken forståelse vi har av begrepene, handler det også om hvordan de situasjonen oppleves av hver enkelt person (Sagberg, 2012). En samlingsstund som inkluderer en bibelfortelling kan for noen oppleves som formidling, mens for andre kan det oppleves som forkynning. Samtidig kan man si at all forkynning er formidling, men man kan derimot ikke si at all formidling er forkynning.

Ifølge Sødal (2018, s. 38) betyr formidling «å overføre eller gi videre sakssvarende kunnskap, uten å oppfordre tilhøreren til å være enig i det som formidles. Målet er at tilhøreren får økt kunnskap», mens i forkynnelse er målet at tilhøreren tar stilling. «Mens formidling er kognitivt orientert og har en nøktern og saklig framstillingsmåte, åpner forkynnelse for det emosjonelle og appellerer både til intellekt og følelser» (Sødal, 2018, s. 28). Ifølge Sagberg (2012, s. 43) er oppfatningen av forkynnelse som «bastant» i motsetning til «spørrende» ganske utbredt. Han mener at forkynnelse derimot sikter mot frivillig tilslutning, og dersom forkynnelsen er «bastant», heller det mer mot indoktrinering, der en person «anvender teknikker for å påvirke en annen til å tilslutte seg til sitt syn kritikkløst» (Sagberg, 2012, s. 43).

Å finne en klar definisjon på forskjellen mellom formidling og forkynning er ikke enkelt, men Brekke (2008) hevder i en artikkel i *Utdanningsnytt.no* at det å drive med forkynnelse er en

bevisst handling og at «forkynnelse er en formidling som har til hensikt å vinne tilhengere til egen tro». Selv om en barnehagelærers formidling av for eksempel en bibelfortelling kan oppfattes som forkynnelse fra tilhørerne, er det dermed ikke sagt at det er barnehagelærerens intensjon å forkynne.

METODE

Valg av metode

Jeg har valgt å kalle oppgaven min en komparativ casestudie. Dette er på bakgrunn av at jeg i Eswatini gjennomførte en casestudie, og dermed også valgte å gjennomføre en casestudie i Norge, for så å sammenligne disse – så langt det lar seg gjøre. En casestudie er, ifølge Andersen (2013), «intensive kvalitative studier av en eller noen få undersøkelsesenheter» (s. 14). Videre sier Andersen at ordet «case» kommer fra latinsk, *casus*, som understreker betydningen av det enkelte tilfelle, og case kan være for eksempel et hendelsesforløp. I mitt tilfelle er caset, eller hendelsesforløpet, bibelfortellinger. Man kan også si at bibelfortellingene jeg har observert er undersøkelsesenheter mine.

Jeg har valgt å bruke kvalitative metoder i min oppgave. I motsetning til kvantitative metoder går kvalitative metoder mer i dybden ved at man tar utgangspunkt i egenskapene ved det som studeres (Løkken & Søbstad, 2013). Ut fra problemstillingen min ble det naturlig å bruke kvalitativ metode, da jeg ønsket å gå i dybden på hvilken plass bibelfortellinger har i førskolen og barnehagen jeg har gjort undersøkelser i, og hvilke tanker de voksne har rundt dette.

Datainnsamlingsmetoder

Observasjon

Min primære datainnsamlingsmetode har vært observasjon. Jeg gjennomførte tre observasjoner av bibelfortellinger i Eswatini, mens jeg gjennomførte fem observasjoner av bibelfortellinger i Norge.

Jeg brukte i hovedsak observasjonsmetoden løpende protokoll. I forkant av observasjonene hadde jeg tenkt gjennom hva jeg ønsket å ha fokus på, da det naturligvis vil være vanskelig å få med seg alt. Dette finner jeg støtte i hos Løkken & Søbstad (2013, s. 52): «Men som nevnt kan det bli henimot umulig å få med seg alt som skjer. Derfor vil det ofte være visse sider ved barnets adferd det særlig fokuseres på». I mine observasjoner har jeg naturligvis ikke valgt å ha fokuset mitt på enkeltbarns adferd, men på hvordan bibelfortellingene blir formidlet, hva som blir formidlet og samspill mellom den voksne og barna.

Grunnen til at jeg har valgt å bruke observasjon som min primære datainnsamlingsmetode er fordi jeg var bevisst på hva jeg ønsket å se etter. Samtidig var observasjoner nødvendig for å

kunne få svar på problemstillingen min. Alle mennesker observerer til enhver tid, men forskjellen på en hverdagslig observasjon til hvem som helst og mine observasjoner i denne sammenhengen er at mine observasjoner har vært systematiske og hensiktsmessige (Postholm, 2010).

Intervju og uformelle samtaler

I Eswatini gjennomførte jeg et intervju med læreren i klassen jeg observerte i. I forkant av intervjuet lagde jeg en intervjuguide, der jeg hadde satt opp spørsmål innenfor ulike tema jeg ønsket å komme innom. Til tross for at jeg hadde laget en strukturert intervjuguide, vil jeg si at selve intervjuet var semistrukturert, da vi tok noen avstikkere underveis og jeg stilte oppfølgings spørsmål til noen av svarene som jeg syntes var særlig interessante. For at et intervju skal ha best mulig kvalitet, er det viktig at intervjueren lytter aktivt til det informanten sier (Bergsland & Jæger, 2014). Ved at jeg var oppmerksom til hva informanten min sa, og stilte oppfølgings spørsmål, gjorde at vi kunne gå dypere inn på noen av temaene.

Intervjuet ble naturligvis gjennomført på engelsk. Det å gjennomføre et intervju på et annet språk enn morsmålet mitt trodde jeg i utgangspunktet skulle være en utfordring, både med tanke på engelskkunnskaper hos meg og informanten og også måten man kommuniserer på tvers av to ulike kulturer. Likevel viste det seg å gå over all forventning. Intervjuet ble gjennomført mot slutten av oppholdet mitt i Eswatini, noe som gjorde at jeg hadde hatt god tid til å bli kjent med informanten og verken jeg eller informanten var redd for å spørre om det var noe som var uklart. Dahl (2013) snakker om at det lett kan oppstå misforståelser mellom to personer, som har forskjellig morsmål, når de kommuniserer på for eksempel engelsk, da ord og uttrykk kan ha ulik betydning på de ulike morsmålene. Dette la jeg også merke til i Eswatini, særlig bruken av «ja» og «nei», men jeg klarte etter hvert å forstå hvordan ulike ord og uttrykk ble brukt i deres kultur, og dermed ble også intervjuet mindre utfordrende.

I Norge valgte jeg å ikke gjennomføre intervju, men å heller bruke uformelle samtaler i etterkant av observasjonene jeg gjennomførte. Grunnen til at jeg valgte dette var fordi jeg så at jeg kom til å få det meste jeg trengte av informasjon ut fra observasjonene jeg gjorde og ved å se gjennom årsplanen til barnehagen. Samtidig så jeg det var nødvendig å stille noen spørsmål, men dette valgte jeg å gjøre i uformelle og uplanlagte sammenhenger. Spørsmålene jeg da stilte var spørsmål som jeg også hadde stilt i Eswatini, og som jeg ønsket belyse fra to ulike perspektiver.

Dokumentanalyse

I en dokumentanalyse foretar man en systematisk informasjonssøking og en kildekritisk gjennomgang av et eller flere dokumenter. Ved bruk av dokumentanalyse er det viktig at man er bevisst dokumentets troverdighet og hva formålet med dokumentet er (Bergsland & Jæger, 2014, s. 76). I den norske barnehagen jeg har gjort datainnsamling i, har jeg fått tilgang til årsplanen. Jeg har foretatt en dokumentanalyse på årsplanen, og sett hva den sier om bibelfortellinger, men også hvordan kristendommen generelt skal komme til syne i den aktuelle barnehagen.

I førskolen i Eswatini fikk jeg dessverre ikke tilgang til de interne dokumentene som sier noe om hvordan førskolen skal drives, og i de offentlige dokumentene som omhandler drift av førskoler i Eswatini fant jeg ingen relevant informasjon.

Utprøving

Etter som jeg la merke til ulikheter i måten bibelfortellingene ble lagt frem på i de to ulike landene, valgte jeg å gjennomføre en samlingsstund der jeg fortalte en bibelfortelling for barna i den norske barnehagen med inspirasjon fra hva jeg hadde observert i førskolen i Eswatini. Jeg fortalte fortellingen om Sakkeus, som var en av fortellingene jeg hadde observert i Eswatini.

Bergsland & Jæger (2014) snakker om metodene eksperiment og prosjektarbeid. Jeg kan gjerne kalle denne utprøvingen for et eksperiment, da et av målene med samlingsstunden var å eksperimentere og prøve ut nye metoder i formidling av bibelfortelling i barnehagen. Denne utprøvingen, eller eksperimentet, kunne også blitt del av et større prosjekt, men jeg valgte å ikke bygge videre på det da alle observasjonene mine allerede var gjennomført og jeg hadde tilstrekkelig med data for å svare på problemstillingen min.

Beskrivelse av utvalget

Høstsemesteret 2018 var jeg som tidligere nevnt på utveksling i Eswatini. Førskolen som jeg hadde praksis i og gjennomførte case-oppgaven min i er en privat kristen førskole med omtrent 190 barn i alderen 3-6 år. Det at førskolen er privat innebærer at de daglig har felles morgensamlinger med kristne sanger, bibelvers og bønn i tillegg til daglige bibelfortellinger i de ulike klassene. Jeg velger bevisst å kalle dette en førskole, da de selv kaller det en førskole og det er en ganske tydelig og viktig forberedelse på videre skolegang. Jeg valgte å gjennomføre observasjonene og intervjuet i en annen klasse enn den jeg hadde hatt praksis i. Dette valgte jeg for å kunne ha en tydeligere observatørrolle, da jeg tenkte at det ville bli

vanskeligere både for barna og de voksne å forstå at jeg skulle observere dersom jeg hadde valgt å gjøre det i den samme klassen som jeg hadde hatt praksis i og dermed også en større ansvarsrolle. Jeg ønsket også å oppleve hvordan det var å være i en av de andre klassene på førskolen.

Den klassen jeg valgte å gjennomføre observasjoner og intervju i, var den klassen med de minste barna på førskolen. Det var 23 treåringer og en lærer i klassen. De aller fleste barna, antakeligvis alle, kommer fra kristne familier. Barna hadde kjennskap til meg fra før, da vi flere ganger hadde møtt hverandre i utetiden. I tillegg hadde jeg besøkt klassen et par ganger tidligere. Læreren i klassen var veldig engasjert og villig til å bidra til at jeg skulle få den informasjonen jeg var ute etter. Læreren i klassen har toårig førskolelærerutdanning fra Eswatini, og har jobbet ved denne førskolen i åtte år.

I Norge valgte jeg å gjennomføre observasjonene og de uformelle samtalene i en liten privat barnehage med utvidet kristen formålsparagraf. Kristendommen kommer til syne i denne barnehagen gjennom blant annet daglige kristne sanger og ukentlige bibelfortellinger. Barnehagen har en avdeling med 20 barn i alderen 1-6 år. I barnegruppa er det barn fra både kristne og ikke-kristne familier. Personalet består av styrer, to barnehagelærere, en barne- og ungdomsarbeider og to assistenter. Barna deles av og til inn i de ulike aldersgruppene, men samlingsstundene, som jeg har observert, er stort sett felles for alle barna.

Analysearbeid

Ifølge Bergsland & Jæger (2014, s. 81) vil det være en «interaksjon mellom feltarbeid, analyse og tolkning», noe jeg også har erfart i mitt arbeid. Like etter hver observasjon jeg gjennomførte, har jeg satt meg ned for å renskrive selve observasjonen og deretter reflektere rundt det jeg har observert. Ved at jeg har gjort dette etter hver observasjon, har jeg fått et mere bevisst blikk på hva jeg synes er interessant, og dermed også snevret inn fokuset på de neste observasjonene. Det samme gjorde jeg etter intervjuet, de uformelle samtalene og samlingsstundene jeg har gjennomført. Funn fra intervjuet jeg gjorde i Eswatini la også grunnlaget for noen av spørsmålene som ble stilt i de uformelle samtalene jeg gjorde i den norske barnehagen.

Etter jeg hadde fått samlet inn all data som jeg trengte, gjorde jeg en mer helhetlig analyse av informasjonen jeg hadde fått. Da forsøkte jeg blant annet å se sammenhenger mellom resultatene jeg hadde fått fra Eswatini og Norge, for å finne ut om det var noe sammenligningsgrunnlag, og hva som eventuelt kunne lukes ut av resultatene for å få et mer

helhetlig svar på problemstillingen min. Dette finner jeg støtte i hos Bergsland & Jæger (2014) som sier et av formålene med å analysere datamaterialet er å redusere datamengden og skape orden, struktur og mening.

Metodekritikk

Bergsland & Jæger (2014) snakker om begrepene reliabilitet, validitet og generalisering. Reliabilitet handler om troverdigheten til forskningen, og hvor pålitelig datamaterialet er. Det at jeg har brukt observasjoner som min primære datainnsamlingsmetode gjør at det er kun mine tolkninger og analyser av det jeg har sett som kommer frem. Hva jeg har sett i observasjonene kunne for eksempel blitt oppfattet annerledes av en annen person. For å få inn andres synspunkter på problemstillingen min har jeg som sagt også gjennomført intervju og uformelle samtaler, men i mindre grad enn observasjoner.

«Validitet handler om hvor godt eller relevant dataene representerer fenomenet som skal undersøkes, og i hvilken grad resultatene er gyldige for det utvalget og det fenomenet som er undersøkt» (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Ved gjennomføring av denne studien har jeg gjort datainnsamling fra kun to ulike steder, noe som naturligvis ikke vil gi et fasitsvar på hvordan bibelfortellinger brukes i disse to ulike sammenhengene. Samtidig kommer det tydelig frem i problemstillingen min at jeg gjør undersøkelser i kun én førskole i Eswatini og én barnehage i Norge.

Generalisering handler om hvordan studien og resultatene kan overføres og brukes i andre barnehager (Bergsland & Jæger, 2014). Min studie gir som sagt ikke noe fasitsvar på hvordan bibelfortellinger brukes eller bør brukes, men den kan være til inspirasjon og hjelp til andre som ønsker å utvikle sin kompetanse innenfor bibelfortellinger i barnehagen. Min studie kan for eksempel gi inspirasjon til hvordan bibelfortellinger kan brukes, og hvilke pedagogiske virkemidler man kan ta i bruk i formidlingen av bibelfortellinger eller fortellinger generelt.

I Eswatini gjennomførte jeg kun 3 observasjoner av bibelfortellinger. Dersom jeg hadde visst at jeg ville få bruk for disse observasjonene i bacheloroppgaven min, er det nok stor sannsynlighet for at jeg hadde gjennomført flere observasjoner, for å få et bredere perspektiv på hvordan ting ble gjort.

Observasjonene jeg gjorde i Eswatini ble gjennomført i ukene før jul, mens observasjonene jeg gjorde i Norge ble gjennomført i ukene før påske. Dette medførte at alle bibelfortellingene

jeg observerte, med unntak av en, handlet om jul eller påske, noe som betyr at jeg ikke fikk et særlig bredt utvalg i ulike typer bibelfortellinger.

Etikk

Den norske barnehagen jeg har gjort datainnsamling i, er en barnehage jeg er i ferd med å bli kjent med, og jeg har derfor måttet reflektere rundt min rolle i denne barnehagen. Under gjennomføringen av mine observasjoner i barnehagen har det dukket opp noen etiske dilemmaer, da barna ikke kjenner meg kun som observatør. Dette kunne være situasjoner der jeg måtte ta stilling til om jeg skulle gripe inn i samlingsstundene dersom noen av barna var urolige og forstyrret resten av barnegruppa. Det dukket opp noen slike situasjoner, men jeg valgte å ikke gripe inn, da det som oftest var flere voksne i nærheten som hadde muligheten.

Før jeg begynte med observasjonene gjennomførte jeg en samlingsstund sammen med barna, der jeg fortalte at jeg går på skole og at jeg skal skrive en oppgave om bibelfortellinger. Da spurte jeg også barna om det var greit for dem at jeg kom for å se på når de hadde bibelfortellinger, noe de ga uttrykk for at var greit. Det er viktig at man tar hensyn til barna også når man gjennomfører slike undersøkelser, da de også er individer med egne meninger og følelser. Selv om barna ikke nødvendigvis forstår omfanget av en slik oppgave, er det viktig at de er komfortabel med at jeg er der og observerer.

Etter den første observasjonen min var det et av barna som spurte meg hva jeg skrev. Jeg hadde ikke forventet det spørsmålet, men når barna stiller slike spørsmål og viser at de er interesserte, er det viktig at man gir de et ordentlig svar, da de også er en vesentlig del av observasjonen.

FUNN

Jeg vil nå komme med en kort presentasjon av funnene mine, som jeg har valgt å dele inn i to: funn fra datainnsamling i Eswatini og funn fra datainnsamling i Norge. I drøftingsdelen vil jeg naturligvis gå nærmere inn på funnene og også forsøke å sammenligne funnene fra Eswatini med funnene fra Norge, så langt det lar seg gjøre.

Eswatini

Bibelfortellingene

Jeg gjennomførte som tidligere nevnt observasjoner av tre bibelfortellinger i førskolen i Eswatini. I min første observasjon fikk barna høre fortellingen om Sakkeus. I andre og tredje observasjon fikk barna høre om da Jesus ble født. Bibelfortellingene som ble fortalt i klassen ble gjerne valgt ut fra hva som var ukens tema (de hadde et tema per uke i denne førskolen, som for eksempel insekter, klær, mat og jul).

Pedagogiske virkemidler

I observasjonene jeg gjennomførte, var et av fokusområdene mine hvilke virkemidler læreren tok i bruk i formidlingen av bibelfortellingene. Virkemidler som gikk igjen var repetisjon, gjentakelser, dramatisering og spørsmål i etterkant av fortellingene.

I klassen som jeg var og observerte i, kunne læreren fortelle at hun brukte den samme bibelfortellingen gjennom hele uka, altså en bibelfortelling som ble fortalt hver dag i en uke. På mandagene, da hun fortalte bibelfortellingene for første gang, begynte hun gjerne med en introduksjon til fortellingen og kom med de viktigste detaljene i fortellingen. Resten av dagene i uka ble fortellingene mer detaljert og mot slutten av uka tok læreren frem et visst antall av barna for så å la de dramatisere fortellingen, med hjelp fra læreren.

Under formidlingen av fortellingene brukte læreren hyppig gjentakelser. Når læreren gjentok det hun sa, gjentok også barna etter henne. Dette var som oftest enkelte ord, som navn på personer eller navn på handlinger eller gjenstander som var med i fortellingene.

Etter bibelfortellingene stilte læreren som oftest spørsmål til barna om hva fortellingen handlet om, hvilke personer som var med, hvem disse personene var og hva de gjorde.

Verdier

I intervjuet stilte jeg spørsmål om hvilke verdier læreren ønsket å videreføre til barna. Det som læreren mente var det aller viktigste, var å lære barna å respektere helligdagen og gå i kirka på søndager. Grunnen til at hun mener det er viktig at barna fra de er små går i kirka på søndagene, er at det er her de kommer til å lære det grunnleggende. Uansett hvordan det vil gå med barna senere i livet, vil de alltid huske noe av det de hørte i kirka og på søndagsskolen. For å tydeliggjøre overfor barna hvor viktig dette er, bruker hun å spørre barna på mandagen hva de hørte om på søndagsskolen dagen før. Videre fremhever hun verdier som å snakke pent og oppføre seg ordentlig.

Forkynning og formidling

I intervjuet kom vi inn på temaet formidling/forkynning. Jeg stilte spørsmål om hvorfor læreren velger å repetere bibelfortellingene, og da fikk jeg til svar «Because you are not preaching here, you are just teaching», altså at de forkynner ikke der, men de lærer vekk eller underviser. Jeg ble nysgjerrig på hva hun mente med dette, og spurte derfor videre om det. Da fikk jeg til svar at forkynning er for eldre barn og voksne, da de har større evne til å forstå enn førskolebarna. Ellers kunne hun fortelle at når man forkynner, forteller man noe én gang, og så er man ferdige med det, fordi de eldre barna og de voksne tar ting med en gang. Mens i undervisning er det behov for å repetere slik at slik at de små barna får de små tingene. Hun presiserte at det er viktig å ikke gjøre fortellingene for lange og for detaljerte når man har med små barn å gjøre.

Norge

Bibelfortellingene

Observasjonene jeg gjennomførte i den norske barnehagen ble gjennomført i ukene før påske, og alle de fem bibelfortellingene jeg observerte var derfor fortellinger knyttet til påsken: Palmesøndag, Nattverden, Getsemane, repetisjon av Skjærtorsdag og Golgata. Fire av de fem bibelfortellingene jeg observerte ble fortalt av en assistent mens en av fortellingene ble fortalt av en barnehagelærer.

Pedagogiske virkemidler

Ulike virkemidler som ble tatt i bruk i formidlingen av bibelfortellingene jeg observerte var bok med bilder, duplo, påskeegg med konkreter og dialog med barna.

I fire av de fem bibelfortellingene jeg observerte, leste den voksne fra en bok med bilder. Barna fikk se på bildene mens den voksne leste. I en av bibelfortellingene brukte hadde den

voksne ordnet klart et brett med duplo, og brukte dette for å illustrere hva som skjedde på palmesøndag. I bibelfortellingen om nattverden hadde den voksne med seg et påskeegg med en våtserviett oppi. Her fikk barna først gjette hva som var i påskeegget, for så å undre seg over hvorfor det var en våtserviett der før den voksne begynte med fortellingen. Et annet virkemiddel som ble brukt var dialog med barna. Barna fikk sammen med den voksne undre seg over det de hørte i bibelfortellingene, samtidig som barna også noen ganger stilte spørsmål til det de hørte.

Forkynning og formidling

Gjennom uformelle samtaler stilte jeg spørsmål til en av de ansatte hva hun legger i begrepene forkynning og formidling. Ved formidling sier hun at man forteller fortellingen nøytralt som en fortelling, at man kun ser på moralen i fortellingen. Ved forkynning sier hun at man trekker ut et underliggende poeng eller en lærdom som går på tro. Fortelleren holder seg ikke nøytral, men formidler fortellingen som en sannhet. Hun sier videre at man i en barnehage med utvidet kristen formålsparagraf er det greit å forkynne, mens man i en barnehage uten utvidet kristen formålsparagraf må man nøye seg med formidling.

Årsplanen

I årsplanen til barnehagen kommer det tydelig frem at barnehagen har en utvidet kristen formålsparagraf, og at det med dette følger at de ønsker at barna skal bli kjent med fortellinger fra Bibelen, lære om og markere de kristne høytidene (hovedsakelig jul, påske og pinse) og lære kristne barnesanger. Videre i årsplanen står det at «Vi ønsker at barna skal bli kjent med Jesus og få et trygt og tillitsfullt forhold til Ham». Barnehagen har bibelsamling en gang i uken der barna får høre ulike bibelfortellinger. Høstsemesteret blir fortellinger fra Det gamle testamente brukt fra adventstida frem mot sommeren får barna høre om Jesu liv. Det kommer frem i årsplanen at påskeevangeliet fortelles på en enkel måte i ukene før påske. Bordvers og takkevers synges før og etter alle måltidene i barnehagen. I årsplanen presiseres det at barnehagen skal være preget av de kristne grunnverdiene, som tilgivelse, respekt, nestekjærlighet, ærlighet, likeverd og toleranse. Barnehagen deltar også i et misjonsprosjekt og har derfor misjonssamlinger og misjonsuker i løpet av barnehageåret. Da fokuserer de på å hjelpe mennesker i andre land.

Verdier

I tillegg til verdiene som er nevnt i årsplanen, kommer det fram gjennom uformelle samtaler at det er viktig å fortelle bibelfortellinger i barnehagen for at barna skal få kjennskap til Bibelen og bli kjent med de fortellingene man finner der. Dette begrunnes med at «Det man hører når man er små, husker man når man blir eldre, uansett hvordan det går i livet».

Det kommer også frem at før man formidler en bibelfortelling er det viktig å tenke over hva den handler om, hva man ønsker å fortelle barna og om det er et viktig poeng eller en lærdom man kan trekke ut.

Utpøving

Som tidligere nevnt valgte jeg å formidle en bibelfortelling på samme vis som jeg hadde observert i Eswatini. Da fikk barna være med å dramatisere og de fikk en mer deltakende rolle i bibelfortellingen.

DRØFTING

Samfunnsforskjeller

Måten bibelfortellinger blir brukt på i en kristen førskole i Eswatini og i en kristen barnehage i Norge har både likheter og ulikheter. Som jeg har nevnt tidligere, har kristendommen også en større plass i Eswatini enn i Norge, og dette vil nok også påvirke hvilke forventninger samfunnet har til kristendommens plass i førskole og barnehage. Jeg velger å presisere dette nå i starten av drøftingskapittelet, da det også har betydning for de funnene jeg har gjort, og det vil også komme til uttrykk i de kommende drøftingene.

Bibelfortellingene

Breidlid & Nicolaisen (2011) snakker om Jesusfortellinger og lignelsesfortellinger. Alle fortellingene jeg har observert, både i førskolen i Eswatini og i barnehagen i Norge, går under kategorien Jesusfortellinger, da dette er fortellinger som handler om Jesus og hans liv.

Å fortelle påskeevangeliet for barn kan for mange være en utfordring, og mange barnehagelærere kan være usikre på hvordan og om den kristne bakgrunnen for påsken bør formidles (Sødal, 2018). I den norske barnehagens årsplan står det presisert at påskeevangeliet skal formidles på en enkel måte, noe jeg også har fått erfaring med, siden alle bibelfortellingene jeg observert i den norske barnehagen var fortellinger fra påskeevangeliet. Grunnen til at mange barnehageansatte kan finne det vanskelig å formidle påskeevangeliet, kan være både at de er redd for å virke forkynnende, men også at påskeevangeliet inneholder forholdsvis brutale bilder av at Jesus blir spikret fast på et kors, noe som kan føre til at man må ta noen valg rundt hvilke detaljer man skal ta med og hvilke detaljer man skal utelate. Samtidig kan påskefortellingen være vanskelig å forstå, da man ikke er vant til at en person kan stå opp fra de døde, og mange kvier seg kanskje for hvilke spørsmål barna kan komme til å spørre (Sødal, 2018).

Ifølge Sødal (2018) er påsken den viktigste høytiden i kristendommen, men også den høytiden som gjerne får mindre plass i barnehagen. I barnehagen hvor jeg har gjennomført mine observasjoner var det til sammen 7-8 påkesamlinger, så man kan si at påsken har en stor plass i denne barnehagen, i motsetning til andre barnehager som gjerne har kun en eller ingen samlinger der hvor den kristne bakgrunnen for høytiden blir formidlet.

I årsplanen til den norske barnehagen står det at det før adventstiden blir brukt fortellinger fra det gamle testamente, mens fra jul og utover mot sommeren blir det brukt fortellinger fra Jesu

liv, altså Jesusfortellinger. Jeg har som sagt ikke fått erfaring med noe annet enn fortellinger fra påskeevangeliet i den norske barnehagen, men det å dele inn bibelfortellingene på denne måten, vil nok gjøre det mere oversiktlig og forståelig for barna enn om man hadde tatt tilfeldige fortellinger uten noen spesiell sammenheng. I Sødal (2018) kan man lese om et eksempel fra en ikke-kristen barnehage der et barn trodde at det var et barn som ble korsfestet, da den forrige fortellingen fra Bibelen de hadde hørt var fortellingen om da Jesus ble født. Det vil derfor være fordelaktig å la barna høre fortellinger fra Jesu liv mellom fødsel og død, slik at de får en mer helhetlig forståelse og sammenheng av denne personen som de hører om før jul og før påske hvert år. «I det minste bør barn møte så mange bibelfortellinger at de kan se sammenhengen mellom dem. I tillegg er enkelte bibelfortellinger utenom høytidene også så kulturbærende at barn med fordel kan bli kjent med dem» (Sødal, 2018, s. 217). Nå har jeg gjort undersøkelsene mine i en kristen førskole og en kristen barnehage, og det vil derfor være naturlig at barna får høre flere bibelfortellinger enn i en ikke-kristen barnehage.

I Eswatini ble bibelfortellingene valgt ut fra ukestema, noe som vil skape et mer tilfeldig utvalg av bibelfortellinger, samtidig som de også i Eswatini fortalte bestemte bibelfortellinger til bestemte tider, som juleevangeliet før jul og påskeevangeliet før påske. Selv om de tre fortellingene jeg observerte i Eswatini er Jesusfortellinger fra Det nye testamente, opplevde jeg også ved andre anledninger at det ble brukt både lignelsesfortellinger og fortellinger fra Det gamle testamente.

Pedagogiske virkemidler

De største forskjellene mellom Eswatini og Norge i hvordan bibelfortellingene ble formidlet, var hvilke virkemidler som ble tatt i bruk, og hvordan fortellingene ble lagt fram. I Norge er vi vant til å ta i bruk konkrete og ulike hjelpemidler, både for å gjøre det enklere for oss selv, og for å gjøre det mer interessant og fengende for barna. I Eswatini er forutsetningene annerledes, og det er ikke gitt at de har økonomi til å kjøpe inn ulike hjelpemidler som bøker og konkrete til bruk i førskolen.

Jeg synes det var interessant å se hvordan læreren i førskoleklassen i Eswatini klarte å formidle bibelfortellingene på en fengende og engasjerende måte til barna, uten bruk av noe annet enn seg selv – og barna de gangene dramatisering ble tatt i bruk.

Et av virkemidlene som ble hyppig brukt i Eswatini, var gjentakelser. Læreren gjentok enkelte nøkkelord i fortellingen, og hver gang læreren gjorde dette, var det gitt at barna også skulle gjenta etter henne. Bergersen (2017, s. 221) sier at oppdragelse er knyttet til

samfunnsendringer, og at «tradisjonelle samfunn med høy andel analfabetisme (...) oppdrar barn etter tradisjoner – de skal iakttå og gjenta det voksne gjør, får ordre om hva som er rett og galt, og oppdras til å være én blant mange». Eswatini er et lite utviklet land, og det kan derfor tenkes at dette også preger måten barn blir oppdratt på, både hjemme og i førskolen. Samtidig ble jeg fascinert over samspillet mellom læreren og barna, og måten læreren fikk med seg alle barna i formidlingen av bibelfortellingen ved blant annet å bruke gjentakelser.

Når læreren tok i bruk dramatisering som virkemiddel, plukket hun tilfeldig ut noen av barna som fikk tildelt roller, mens de andre barna var tilskuere. Det varierte hvilke barn som fikk tildelt roller, og barna fikk beskjed om hva de skulle si og gjøre. Det at barna fikk tildelt roller og ble fortalt hva de skulle gjøre og si, kan høres litt påtvunget ut, og det kan tenkes at ikke alle barna liker dette. På en annen side observerte jeg at barna lo og hadde det gøy de gangene de fikk dramatisere. Da læreren ga barna instruksjoner i hva de skulle si og gjøre, hadde hun selv innlevelse i både kroppsspråk og stemme.

«Ved hjelp av kropp, mimikk og variasjon i stemmen kan du forsterke fortellingen gjennom agering, og du kan selv lage og bestemme hvor du vil legge inn pauser for barnas refleksjon og fantasering» (Sæbø, 2010, s. 209). Dette var en metode jeg observerte ble brukt både i Norge og Eswatini. Den voksne brukte kroppsspråk og variasjoner i stemmen for å antakeligvis gjøre fortellingen mer levende. I Eswatini var det i størst grad læreren som styrte hvem som snakket og når det ble lagt inn pauser, mens i Norge virket det mer som at barna var mer frie til å ta ordet og stille spørsmål underveis. Dialog med barna ble i større grad brukt i Norge, da barna var mere ivrige på å stille spørsmål her enn i Eswatini. Dette kan ha en sammenheng med at barna i Eswatini er vant til at når læreren snakker, så skal ingen andre snakke. Til gjengjeld stilte læreren spørsmål til barna i etterkant av fortellingen for å repetere hva fortellingen handlet om. Samtidig som dette så ut til å fungere greit, vil jeg ikke si at det åpnet særlig mye for barns undring.

I Norge ble det tatt i bruk konkrete i formidlingen av bibelfortellingene. Ved bruk av konkrete fanger man barnas oppmerksomhet visuelt, og man kan tenke seg at det er større sannsynlighet for at barna får med seg hva som blir fortalt når de har noe konkret som viser hva fortellingen handler om. På en annen side kan bruken av konkrete også ta oppmerksomheten bort fra fortellingen, og enkelte barn kan bli for opphengte i disse tingene som den voksne har med seg. Samtidig kan man også si at dersom man ikke bruker konkrete, kan barna bli nysgjerrige på andre ting som er rundt, og dermed vil det kunne ta

oppmerksomheten vekk fra fortellingen. I Eswatini ble det ikke brukt konkreter, men det så ut til at barna stort sett hadde fokuset sitt rettet mot læreren og det hun fortalte.

Forkynning og formidling

Å sette en klar grense mellom hva som er formidling og hva som er forkynning, er et definisjonsspørsmål. Ut fra intervjuet jeg gjennomførte i Eswatini kom det frem at læreren i klassen der gjerne har et annet syn på hva som er formidling og hva som er forkynning enn det vi kanskje har her i Norge. Læreren i Eswatini brukte riktignok ikke begrepet formidling, men hun brukte undervisning. Hvis man ser på Sødals (2018) definisjon på formidling, som sier at målet med formidling er at tilhøreren skal få økt kunnskap, er det rimelig å se på formidling og undervisning som omtrent det samme i denne sammenhengen.

Mens denne læreren hevder at hun ikke driver med forkynning i klassen sin, vil jeg som kommer fra en helt annen kultur og et helt annet samfunn si at jeg opplevde det som forkynning, uten at det på noen som helst måte er ment som kritikk mot denne læreren og førskolen. Grunnen til at jeg opplevde det som forkynning framfor formidling, har nok noe med lærerens ordvalg og bruk av gjentakelser å gjøre, da det ble tydelig at hun ønsket å formidle et budskap til barna blant annet om at Gud er trofast, at han tilgir og at han elsker alle sammen. Hun formidlet det på en måte som tilsa at dette var en sannhet for henne, og hun appellerte særlig til barnas følelser, noe som er et kjennetegn på formidling (Sødal, 2018), ved at hun forsikret barna om at Gud er en som kun vil det beste for alle sammen.

I den norske barnehagen vil jeg si at det er litt vanskeligere å definere om formidlingen av bibelfortellingene jeg observerte går under kategorien forkynning eller formidling. Bibelfortellingene ble fortalt som en sannhet, men det kan man også kjenne igjen i formidling av andre fortellinger som ikke har noe med kristendommen å gjøre – vil det også kategoriseres som formidling da? I Sagberg (2012, s. 42) presiseres det at forkynnelse ikke er et religiøst ord, men at det kan brukes om enhver kunngjøring av et viktig innhold. På bakgrunn av dette kan man si at formidlingen av en barnebok med et viktig innhold, en moral eller et viktig budskap man ønsker å formidle også kan ses på som forkynnelse, på lik linje som formidling av bibelfortellinger. Samtidig handler det nok også om hvilke intensjoner den voksne har, og i en kristen barnehage er det naturlig å tro at de voksne har en intensjon om å formidle et viktig budskap til barna i barnehagen. På bakgrunn av både de voksnes intensjoner og det at bibelfortellingene blir lagt frem som en sannhet, velger jeg å hevde at formidlingen

av bibelfortellingene også i den norske barnehagen kan ses på som forkynnelse, men i en mindre grad enn i førskolen i Eswatini.

Jeg syntes det var særlig interessant å se på forholdet mellom forkynning og formidling, både i Eswatini og i Norge, og hvor ulik forståelse man kan ha av disse begrepene. I og med at det ikke finnes noen klare retningslinjer for hva som er greit å gjøre i barnehager med utvidet kristen formålsparagraf, er nok dette også et spørsmål som kan dukke opp innad i personalgruppene i kristne barnehager. Samtidig er det vanskelig å finne noen klar definisjon på hva som regnes som forkynnelse og hva som er bare formidling, da det handler mye om hver enkeltes oppfatning av situasjonen (Sagberg, 2012).

Verdier

Når det gjelder verdier kan man si at læreren i Eswatini har en litt annen oppfatning av hvilke verdier som er viktige enn de voksne i den norske barnehagen. Hun mener det viktigste er at barna går i kirka hver søndag, da man kan være sikker på at barna får med seg noe hver uke, også når det er ferie fra førskolen. Mens læreren i Eswatini legger vekt på handlinger som det å gå i kirka, snakke pent og oppføre seg ordentlig, snakker man i den norske barnehagen gjerne mer om verdier som går på holdninger.

Bergersen (2017, s. 17) snakker om at «verdier bygger på vårt verdensbilde, og blir ofte dannet ut fra holdningene våre knyttet til politiske, religiøse og filosofiske spørsmål». Det at læreren i Eswatini anser det å gå i kirka som en viktig verdi, handler nok mye om hvordan samfunnet i Eswatini er. Samtidig som hun mener det er viktig for at barna skal få «påfyll» hver uke, har det nok også noe å gjøre med at stort sett alle i Eswatini går i kirka hver søndag, og det blir nærmest sett på som en forventning at man gjør det.

I den norske barnehagen snakker man som sagt mer om verdier som har med holdninger å gjøre. De kristne grunnverdiene, som tilgivelse, respekt, nestekjærlighet, ærlighet, likeverd og toleranse, blir nevnt i årsplanen. Det at disse verdiene kalles for kristne grunnverdier handler ikke om at det kun er i kristendommen man finner disse verdiene, men at disse verdiene har nær tilknytning til det kristne nestekjærlighetsidealet, der tilgivelse og vern om de svake er særlig fremtredende (Sagberg, 2012, s. 63). Gjennom formidlingen av bibelfortellingene som jeg har observert, både i Eswatini og i Norge, har noen av disse verdiene kommet til syne, blant annet ved at barna har fått hørt om hva personene i bibelfortellingene har gjort.

Selv om læreren i Eswatini og de voksne i den norske barnehagen ikke nødvendigvis vektlegger de samme verdiene, kommer det frem at et felles mål er å gjøre barna kjent med fortellinger fra Bibelen da dette vil legge et grunnlag for resten av livet.

Utpøving

Da jeg formidlet bibelfortellingen om Sakkeus for barna i den norske barnehagen, valgte jeg som tidligere nevnt å gjøre det på omtrent samme måte som jeg hadde observert i Eswatini. Jeg hadde tenkt gjennom på forhånd hva jeg ønsket å formidle og hvordan jeg ønsket å gjøre det, men selve gjennomføringen ble gjort spontant på en tur ute i skogen. I Sødal (2018) kan vi lese om ulike aspekter det kan være nyttig å tenke gjennom før formidlingen av en fortelling, og en ting man bør tenke over er de fysiske rammene rundt fortellersituasjonen. Grunnen til at formidlingen av denne bibelfortellingen ble gjennomført spontant, var fordi jeg tok en vurdering av området vi var på, og fant ut at det ville passe bra å gjøre det i skogen. Sødal sier at man kan tenke over konteksten i fortellingen, og dermed velge å formidle fortellingen et annet sted enn i for eksempel lesestolen.

Jeg hadde tenkt å bruke pedagogiske virkemidler som dramatisering og gjentakelser, som jeg hadde observert som hyppige virkemidler i Eswatini. Dramatiseringen gikk veldig bra. Alle barna fikk ta del i dramatiseringen, ved at en fikk være Jesus, en fikk være Sakkeus og resten var «folket». Det ble ikke naturlig å bruke gjentakelser på samme måte som det ble brukt i Eswatini, da man har litt ulike forutsetninger i disse to landene. Grunnen til at jeg valgte å droppe gjentakelsene, var fordi dette er noe barna i Norge ikke er særlig vant til, og jeg tror det ville tatt fokuset vekk fra fortellingen om jeg hadde gjentatt meg selv mange ganger.

Selv om jeg opplevde dette som et vellykket eksperiment, er det også viktig å poengtere at forutsetningene i Norge er noe helt annet enn i Eswatini. Da jeg gjennomførte formidlingen av denne bibelfortellingen, hadde jeg kun syv barn å forholde meg til, og i tillegg var det en annen voksen der sammen med meg. I førskoleklassen i Eswatini var det 23 barn og en lærer, og jeg tror nok ikke dette eksperimentet hadde blitt like vellykket om jeg hadde hatt med meg 23 barn. Dette tror jeg har noe å gjøre med at barna i Eswatini er mer disiplinerte, og de har en annen respekt for de voksne enn jeg opplever at barna i Norge har. Dette kan komme av at man i Norge og Eswatini har to ulike verdenssyn. Altså ulike måter å se tilværelsen og forstå livets sammenhenger på, samfunnets felles orientering – «Gjeldende verdenssyn gir dermed retningslinjer for hvordan man bør organisere og oppføre seg i sitt samfunn» (Salole, 2018, s.

67). Det er altså rimelig å hevde at man i Eswatini har et annet syn på barn enn man har i Norge, og at det stilles andre forventninger til swazi barn enn til norske barn.

OPPSUMMERING OG AVSLUTNING

Oppsummering

«Hvordan brukes bibelfortellinger i en kristen førskole i Eswatini og i en kristen barnehage i Norge?»

Jeg kan ikke komme med noe fasitsvar på denne problemstillingen, men jeg kan komme med et svar som belyser mine oppfatninger og mine tolkninger av hvordan bibelfortellinger blir brukt i førskolen og barnehagen som jeg har gjort mine undersøkelser i.

I Eswatini har bibelfortellingene en stor plass, da de blir brukt hver dag, og barna får høre den samme fortellingen hver dag gjennom hele uka. I formidlingen av bibelfortellingene blir det brukt virkemidler som gjentakelser, repetisjon, spørsmål og dramatisering. Læreren brukte kun seg selv og barna i formidlingen av fortellingene. Fortellingene ble valgt ut fra sesong og ukestema.

Sammenlignet med førskolen i Eswatini har bibelfortellingene i den norske barnehagen ikke så stor plass, men sammenlignet med andre barnehager i Norge, kan man likevel si at bibelfortellingene har stor plass i denne barnehagen. Barna får høre bibelfortellinger en gang i uka, men før jul og påske er fortellingene hyppigere. Virkemidler som blir brukt i formidlingen av bibelfortellingene er konkrete, bildebøker og dialog. Før adventstiden blir fortellinger fra Det gamle testamente brukt, og fra adventstiden får barna høre Jesusfortellinger og lignelsesfortellinger fra Det nye testamente.

Når det gjelder formidling og forkynning, vil jeg si at både førskolen i Eswatini og barnehagen i Norge la frem bibelfortellingene på en forkynnende måte, til en viss grad. Det var en tydeligere forkynnende måte i Eswatini, mens i Norge vil jeg si det var mer en blanding mellom forkynning og formidling.

Selv om bibelfortellingene naturligvis ble lagt frem på ulike måter på disse to stedene, merket jeg meg at både læreren i Eswatini og de voksne i den norske barnehagen har samme mål med bruken av bibelfortellinger – nemlig det å gjøre barna kjent med bibelfortellingene og å legge et fundament for resten av livet. Det ble sagt både i Norge og i Eswatini at selv om man ikke vet hvordan det går med barna i framtiden og hva de selv velger å tro på, så vil bibelfortellingene de hører som barn alltid være med dem og kanskje påvirke hvordan de velger å leve livet sitt.

Utfordringer

Det har vært en utfordring å finne relevant og oppdatert teori som omhandler bibelfortellinger i barnehagen. Jeg har inntrykk av at dette er noe det ikke er skrevet særlig mye om. Det kan tenkes at grunnen til dette er at bibelfortellinger stadig får mindre plass i norske barnehager, da man legger vekt på å inkludere alle religioner og kulturer. I tillegg vektlegges det at man skal formidle og ikke forkynne, noe som fører til at mange kanskje ikke ser på bibelfortellinger som noe annet enn en ubetydelig fortelling uten noe mål og mening eller rett og slett en fortelling vi ønsker å formidle fordi den tilhører vår kulturarv og tradisjon. Slik vil det naturlig nok ikke være i en barnehage med utvidet kristen formålsparagraf, der man gjerne har en dypere baktanke og mening rundt det å bruke bibelfortellinger i barnehagen.

En annen utfordring har vært å legge opplevelsene fra Eswatini til side når jeg har gjennomført observasjoner i den norske barnehagen. Det er ikke til å legge skjul på at vi har mye å lære fra Eswatini når det gjelder formidlingsevne, og måten læreren i førskoleklassen i Eswatini la fram bibelfortellinger og andre fortellinger generelt uten å bruke noe som helst hjelpemidler som bøker og konkreter, er noe jeg vil ta med meg videre. Etter å ha opplevd dette, tror jeg nok også at jeg kommer til å se muligheter til å formidle fortellinger i mer uplanlagte situasjoner der man ikke nødvendigvis har tilgang på bøker og konkreter, som for eksempel ute på tur.

Avslutning

Å jobbe med denne oppgaven har vært både interessant, spennende, lærerikt og utfordrende. Jeg har lært mye, både om bibelfortellinger, virkemidler i formidling av fortellinger, kulturforskjeller og ikke minst det å fordype meg i et tema og jobbe ut fra en problemstilling for å øke min kunnskap innenfor dette temaet som jeg selv har valgt.

Den kunnskapen jeg har fått gjennom denne studien er unik, og jeg vet jeg kommer til å få bruk for den i min jobb i barnehage. Dette er kunnskap jeg også kan dele med andre, og ikke minst inspirere andre med. Da tenker jeg særlig på hvordan man kan formidle fortellinger for barn.

REFERANSER

- Alnes, I. K. (2010, 27. juli). Bibelen, verdens viktigste bok. I *Dagen*. Hentet fra https://www.dagen.no/perspektiv/Bibelen_verdens_viktigste_bok-14390
- Andersen, S. S. (2013). *Casestudier. Forskningsstrategi, generalisering og forklaring*. (2. utgave). Bergen: Fagbokforlaget.
- Bergsland, M. & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bergersen, A. (2017). *Global forståelse. Barnehagelæreren som kulturell brobygger*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Breidlid, H. & Nicolaisen, T. (2011). *I begynnelsen var fortellingen*. (2. utgave). Oslo: Universitetsforlaget.
- Brekke, M. (2008, 24. november). Hva menes med forkynnelse i RLE? I *Utdanningsnytt.no*. Hentet fra <https://www.utdanningsnytt.no/debatt/2008/november/hva-menes-med-forkynnelse-i-rle/>
- Dahl, Ø. (2013). *Møter mellom mennesker. Innføring i interkulturell kommunikasjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- «Eswatini», (u.å.). I *Wikipedia*. Hentet 23. april 2019. <https://no.wikipedia.org/wiki/Eswatini>
- Høigård, A. (2013). *Barns språkutvikling. Muntlig og skriftlig*. (3. utgave). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2006). *Lov om barnehager (barnehageloven)*. Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_1
- Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Postholm, M. B. (2010). *Observasjon som datainnsamlingsstrategi. I Kvalitativ metode*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ramsfjell, A. (2011). *Barnet i teksten. Leserrolle og barndomskonstruksjon i forkynnende fortellinger for barn*. Oslo: IKO-Forlaget.

«Religion», (u.å.). I *Statistisk Sentralbyrå*. Hentet 23. april 2019. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/faktaside/religion>

«Religion in Eswatini», (u.å.). I *Wikipedia*. Hentet 23. april 2019. https://en.wikipedia.org/wiki/Religion_in_Eswatini

«Religion i Norge», (u.å.). I *Store norske leksikon*. Hentet 23. april 2018. https://snl.no/religion_i_Norge

Sagberg, S. (2012). *Religion, verdier og danning. Barns møte med de store spørsmål i livet*. Bergen: Fagbokforlaget.

Salole, L. (2018). *Identitet og tilhørighet. Om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Sæbø, A. B. (2010). *Drama i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Sødal, H. K. (2018). *Kristen arv og tradisjon i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

VEDLEGG

Vedlegg 1:

Interview-guide case

General questions:

- For how long have you been a teacher?
- Where did you take your education?
- What do you like the best with your job as a teacher?
- Can you tell me about the importance of religion here at this school?
 - Does all the teachers agree with this?
 - Is it a criterion to be a christian to get a job as a teacher at this school?
- Can you tell me something about why it is important to highlight religion in the preschool?
 - Are there any curriculum for the school that says anything about religion?
 - Do you have any pedagogical goals that concerns religion?
- Can you give me some examples in how you highlight religion in the pedagogical work?
- Can you the religions place in Eswatini?
 - What is the dominating religion in the country?
 - Are there many people that are not religious?
- Have you ever seen that religion is expressed through the childrens play? Do you have any examples?
 - I once observed some of the children playing with a millipede, and at the end they killed it. One of the children told me it was devils work (to kill the millipede). What do you think about this?
- What are you thinking when you hear the term “christian values”?
 - Which values is important for you to pass on to the children? Do you have any examples?

Morning assemblies:

- What do you want the children to gain from the morning assemblies?
 - do you think the children is able to understand the contents in what they perform?

- Who decide the contents of the morning assemblies?
- How do you introduce new songs, Bible verses and prayers for the children?
- Do you ever talk with the children about the contents of what they are performing in the morning assemblies?

Bible stories

- How do you choose which Bible stories you are going to tell the children?
- Can you give some examples which Bible stories you have told them?
 - Is there a reason you chose these stories?
- Is it important for you that the children learn something out of the Bible stories?
 - In that case: what?
- How do you catch the children's attention when you tell them Bible stories?
 - Can you give some examples?
- How do you work with the stories afterwards?
 - Do you repeat the stories? In that case: How often?
 - Do you talk with the children about the story afterwards?
 - Does the children do any activities after the stories?
- Why do you think it is important to tell the children from the Bible?
 - Can you give any examples of what is important to tell them?

Last questions:

- Do the children's parents have any expectations to the school when it comes to religion?
 - Can you give any examples?
- Are there any children at school that are not from christian families?
 - Do you have children from other religions?
 - In that case: Do you talk about the religion for these children?
- Do the children learn about other religions? (Maybe when they start at primary?)
- How do you think it would have been if you were not allowed to highlight religion in the preschool?